

A Fővárosi Ítéltábla az Imre Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Imre András ügyvéd) által képviselt OTP Ingatlanlízing Zrt. (1012 Budapest, Vérmező út 4.) felperesnek – az S.B.G.K. Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Tószegi Renáta ügyvéd) által képviselt Magyar Állam alperes ellen az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó, fogyasztóra hátrányos szerződéses kikötés tisztességtelenségére vonatkozó törvényi vélelem megdöntése iránt indult perében a Fővárosi Törvényszék 2015. február 18. napján meghozott 4.G.40.147/2015/7. számú ítélete ellen a felperes részéről 9. sorszámon, az alperes részéről 8. sorszámon előterjesztett fellebbezés folytán meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletének fellebbezéssel meg nem támadott részét nem érinti, fellebbezett rendelkezését helybenhagyja, fellebbezett indokolását a jelen ítélet indokolásában foglaltak szerint részben megváltoztatja.

Kötelezi a felperest, hogy fizessen meg 15 napon belül az alperesnek 635.000 (hatszázharmincötezer) forint másodfokú perköltséget, és térítsen meg az államnak külön felhívásra 4.000 (négyezer) forint le nem rótt fellebbezési illetéket. A fennmaradó 4.000 (négyezer) forint le nem rótt fellebbezési illetéket az állam viseli.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

A felperes a 2014. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Törvény) 6. §-a és 8. § (1) bekezdés b), c) pontja alapján előterjesztett keresetében annak megállapítását kérte, hogy az általa megkötött forint alapú, valamint deviza alapúnak nem minősülő deviza fogyasztói pénzügyi lízingszerződések részévé vált, a keresetlevél mellékletét képező kivonatban feltüntetett általános szerződési feltételek egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó kikötései tisztességesek, ezért érvényesek.

A Pp. 155/A. §-ában foglaltak alapján indítványozta a 93/13/EGK irányelv (a továbbiakban: Irányelv) értelmezése végett az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: Bíróság) előzetes döntéshozatali eljárásának kezdeményezését a következő kérdésekkel összefüggésben:

Az Irányelv 4. cikk (1) bekezdésében foglaltakat úgy kell-e értelmezni, hogy valamely általános szerződési feltétel tisztességtelenségének a vizsgálata során lehetővé kell tenni a szerződés megkötésének időpontjában az akkor fennálló összes körülmény vizsgálatát, és

ezzel összefüggésben a vizsgálat eredményében érdekelt felek számára bizonyítékaik előterjesztését?

Az Irányelv 5. cikkét – figyelemmel az Irányelv 1. cikk (2) bekezdésében foglaltakra – úgy kell-e értelmezni, hogy a fogyasztónak ajánlott, írásba foglalt általános szerződési feltételeknek tartalmazniuk kell azokat a fogyasztói kölcsönszerződés jövőbeli egyoldalú módosítása feltételeinek átláthatósága szempontjából jelentős információkat is, amelyek jogszabály alapján nem nyilvános (azaz üzleti titok körébe tartozó) információknak minősülnek?

Az Irányelv 7. cikk (2) bekezdésében foglaltakat úgy kell-e értelmezni, hogy a fogyasztók közvetlenül, vagy szervezeteik révén (közvetve) jogosultak legyenek részt venni a fogyasztói szerződések általános szerződési feltételeinek tisztességességével összefüggő eljárásokban, így a bíróság előtti polgári peres eljárásokban? Kielégíti-e az Irányelv ezen rendelkezését az, hogy a Magyar Állam közvetlenül (alperesi pozícióban) vesz részt az általános szerződési feltétele tisztességességéről döntő peres eljárásban, ám a fogyasztó a perben sem félként, sem beavatkozóként nem vehet részt?

Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította, és kötelezte a felperest, hogy fizessen meg az alperesnek 254.000 forint perköltséget.

A keresetlevélhez csatolt Üzletszabályzatokba foglalt általános szerződési feltételek, az annak alapján készített kivonat, valamint a felperes alperes által kétségbe nem vont hivatkozásai alapján megállapított ítéleti tényállásban rögzítette azokat – a kereset tárgyát képező – egyoldalú kamatemelést, költségemelést, díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötéseket, amelyeket a felperes 2004. május 1. napja és 2010. november 26. napja között a forint alapú és a deviza alapúnak nem minősülő deviza fogyasztói pénzügyi lízingszerződések vonatkozásában alkalmazott.

Az elsőfokú ítélet jogi indokolásában kiemelte: a bíróságot köti az Alkotmánybíróság 2014. november 11-én kelt III/1522-37/2004. számú, a Magyar Közlönyben 34/2014. (XI. 14.) AB határozatként közzétett, valamint a 2015. január 27-én kelt III/1692/2014. számú, a Magyar Közlönyben 2/2015. (II. 2.) AB határozatként közzétett döntése, amely a jelen per megindításának és lefolytatásának eljárásjogi alapját és speciális szabályait megteremtő, továbbá a jelen perben hozandó érdemi döntés anyagi jogi alapját, az elbírálás során irányadó anyagi jogi szabályokat létrehozó Törvény alaptörvény-ellenességét semmilyen vonatkozásban, semelyik része tekintetében nem találta megállapíthatónak.

A kereseti kérelmek vizsgálata során elsőként szükségesnek tartotta megítélni, hogy a felperes által tisztességesnek megállapítani kért szerződési feltételek a Törvény 8. § (3) bekezdésében foglaltakra tekintettel a 4. § (1) bekezdése szerinti egyoldalú kamatemelést, költségemelést, díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötésnek minősülnek-e, mert ha nem, úgy a 4. § (1) bekezdésében foglalt elveknek való megfelelés nem vizsgálható, a kereseti kérelem annak okán utasítandó el, hogy nem is lett volna előterjeszthető.

A pénzügyi lízing fogalmát [2013. évi CCXXXVII. törvény (új Hpt.) 6. § 89. pont] vette alapul annak eldöntése során, hogy az adott feltétel a Törvény 4. § (1) bekezdése alá tartozik-

e. Megállapította: a lízing az adásvételi és a bérleti szerződés, valamint a kölcsönszerződés elemeit vegyítő speciális szerződéstípus. Ingatlanlízing esetén a lízingbevevő kizárólagos ingatlanhasználatára és a futamidő végén őt megillető tulajdonszerzési jogosultságra tekintettel a lízingszerződés többnyire szükségszerű előfeltételét képező ingatlan adásvételi szerződés megkötésével, megszüntetésével, és a szerződés fennállása alatt az ingatlan használatával kapcsolatban felmerülő költségek (pl. adó, illeték, egyéb közteher, kezelési és fenntartási költségek, hatósági díjak, költségek, üzemeltetési költségek, karbantartási költségek, stb.) logikusan és a pénzügyi lízing jogszabályi definíciójának értelmében mint közvetlen terhek, a lízingbevevőt kell, hogy terheljék, ugyanis a lízingbeadó felperes az ő érdekében vált az ingatlan tulajdonosává. Az ezzel kapcsolatos költségviselési, illetve a lízingbeadónál felmerülő és a lízingbevevőre történő költségáthárítást célzó rendelkezések nem tekinthetők egyoldalú szerződésmódosítást megállapító rendelkezéseknek, mivel azok a konstrukció jellegéből adódóan egy költségviselési, költség telepítési szabályt tartalmaznak, amely az Üzletszabályzat részeként már a szerződéskötéskor ismert kell, hogy legyen a lízingbevevő számára is. Ezek a költségek nem a lízingszerződés kölcsönszerződési (finanszírozási) eleméhez, hanem az adásvételi és bérleti szerződési elemeihez (tulajdonszerzés és ingatlan használata) kapcsolódó költségek, ezért az elsőfokú bíróság úgy ítélte meg, hogy nem tartoznak a Törvény hatálya alá.

Tipikusan nem minősülnek továbbá az elsőfokú bíróság megítélése szerint egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő feltételnek az Üzletszabályzatok eljárásrendre vonatkozó rendelkezései, melyek a szerződésmódosítás közlésének, nyilvánosságra hozatalának, kihirdetésének módját, valamint az ehhez kapcsolódó, ügyfeleket megillető felmondási vagy egyéb észrevételezési jogot, az annak alapján követendő eljárást, következményt rögzítik. Ilyen megítélés alá esnek a felmondási jog szerződésbeli biztosításával, annak mikénti szabályozásával kapcsolatos rendelkezések is. A felmondási jog a 4. § (1) bekezdés f) pontjába foglalt elvnek való megfelelés szempontjából lehet releváns, meglétére a felperes bizonyítékként hivatkozhat. Nem tartoznak a Törvény hatálya alá az automatikus módosulást tartalmazó rendelkezések, valamint azok a rendelkezések sem, amelyek a módosítás hatálybalépéséhez az adósok kifejezett elfogadását kívánják meg.

A Törvény hatálya alá nem tartozó szerződéses kikötések nem értékelhetők egységesen az egyoldalú szerződésmódosításra feljogosító és ok-listát tartalmazó rendelkezésekkel, mert a közzétételi eljárásra vonatkozó vagy a felmondási jogot biztosító szabály adott esetben és bizonyos időszakokban vonatkozhat egyéb módosítások vagy automatizmusként bekövetkező módosulások, más természetű változások közzétételére és/vagy azokhoz kapcsolódó felmondási jogra is. A törvény hatálya alá nem tartozó e rendelkezéseknek a perbeli szerződésmódosítási jog tisztességtelensége kapcsán történő tisztességtelenség és ekként érvénytelennek minősítése azt eredményezné, hogy ezek a rendelkezések úgy hullanak ki a szerződésből, hogy ezáltal a szerződés egyéb rendelkezései is sérülnek, mely a felek jogviszonyában további problémákat okozhat, további érvénytelenségi okokat eredményezhet.

Az elsőfokú bíróság szerint a felmondási jogot szabályozó szerződési feltétel önálló szerződési feltételnek minősül, melynek tisztességtelensége kérdésében, mint elbírálandó kereseti kérelem körében a bíróság a jelen eljárás keretei között nem jogosult állást foglalni, kizárólag az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződéses kikötések tekintetében hozhat érdemi döntést. Amennyiben a felmondás szabályozása tisztességtelen, az kihat az

egyoldalú módosítási jogra, azaz a szerződésmódosítási jogosultságot biztosító szerződéses kikötés tisztességtelenségét okozza és szerződésből való kihullását eredményezi azáltal, hogy így a felmondási jog nem tekinthető biztosítottnak. A vélelem hatálya alá tartozó szerződéses kikötések azonosításához eligazítást adhat az is, hogy melyek azok a rendelkezések, amelyek szerződésből való kihullása esetén a pénzügyi intézménynek elszámolási kötelezettsége keletkezik.

Az elsőfokú bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy jogosult vizsgálni a jelen eljárás keretében a Hirdetmény és az Üzletszabályzat módosítását lehetővé tevő szerződési feltételt, mint a Törvény hatálya alá tartozó szerződéses kikötés tisztességességét. Ha a vizsgálat eredményeként a módosítás lehetőségét ténylegesen biztosító rendelkezés tisztességtelen, a Hirdetményben, Üzletszabályzatban rögzített díjakon nem képes a felperes olyan módon változtatni, hogy az kihatással legyen a módosítást megelőzően megkötött szerződésekre is, tehát fogalmilag kizárt, hogy a mindenkori Hirdetményekre utaló kifejezés az adott konkrét és a Törvény hatálya alá tartozó szerződés fennállása, hatálya alatt, az adott szerződésre is alkalmazandóan módosulás lehetőségét hordozza magában. Ha a módosítás lehetőségét ténylegesen biztosító rendelkezés tisztességes, az az adott díj- vagy költségelem tekintetében az utaló rendelkezésre figyelemmel emelkedést okoz, azonban e tény továbbra sem változtat azon a tényen, hogy a módosítás jogát nem ez a rendelkezés biztosítja, pusztán a következményeit rögzíti. Ha a felperes a korábbi Üzletszabályzat és Hirdetmény módosítása útján hozza létre a „mindenkori” Hirdetményt, Üzletszabályzatot és az Üzletszabályzat, Hirdetmény módosítását lehetővé tevő feltétel tisztességtelen, a szerződéskötéskori Hirdetmény és Üzletszabályzat rögzül. Az az érvelés, miszerint a Hirdetményre és az Üzletszabályzatra utaló szabályok szerződésben való maradása esetén e feltételek a fogyasztót kötni fogják, csak akkor foghat helyt, ha a pénzügyi intézmény a szerződéskötéskori helyett teljesen új Üzletszabályzatot és Hirdetményt alkot, melyek a régi helyébe lépve minősülnek mindenkori Üzletszabályzatnak és Hirdetménynek.

Az elsőfokú bíróság az előbbieket szerint valóban egyoldalú kamatemelést, költségemelést, díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötésnek minősülő kikötések tekintetében érdemben vizsgálta Törvény 4. § (1) bekezdés a)-g) pontja szerinti feltételeknek való megfelelést.

Abból indult ki, hogy a Törvény 11. § (1) bekezdése alapján nem vehette figyelembe egyéb jogszabály [1959. évi IV. törvény (Ptk.), 1996. évi CXII. törvény (Hpt.), 18/1999. (II. 5.) Korm. rendelet, stb.] rendelkezését vagy az Irányelvet, kizárólag a Törvény 4. § (1) bekezdés a)-g) pontja szerinti feltételeknek való megfelelést vizsgálhatta, és annak eredményéhez képest a 11. § (2) vagy (3) bekezdése szerinti határozatot hozhatta meg. Álláspontja szerint a Törvény 7. § (1) bekezdésében, valamint a 11. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezésekkel a jogalkotó eljárási szabály köntösébe bújtatva valójában anyagi jogi rendelkezést alkotott, illetve eljárási szabályt anyagi jogi tartalommal töltött meg, hiszen a jelen eljárásban alkalmazandó Pp.-től eltérő eljárási szabályok körében az anyagi jogi rendelkezéseket tartalmazó 4. §-ra utalással kizárta annak a Ptk.-ban írt anyagi jogi szabálynak az alkalmazását, miszerint nem minősülhet tisztességtelennek a szerződési feltétel, ha azt jogszabály állapítja meg, vagy jogszabály előírásainak megfelelően határozzák meg. A jogalkotó 2014-ben úgy tette kötelezővé valamely szerződési feltétel tisztességtelenségének vélelmezését és minősítette ezzel egyidejűleg az adott szerződési feltételt semmisnek, hogy az adott érvénytelenségi ok ezzel a tartalommal a szerződési feltétel alkalmazásának idején nem

volt meghatározva, sőt a szerződés megkötésekor hatályos jogszabályi rendelkezés értelmében az adott feltétel tisztességtelenségének a megállapítása kifejezetten kizárt volt. A 34/2014. (XI. 14.) AB határozat értelmében azonban e körülmény nem valósít meg visszaható hatályú jogalkotást, nem sérti a jogállamiság, ezen belül a jogbiztonság elvét, vagyis nem alaptörvény-ellenes.

A felperes előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére irányuló indítványait a következők miatt mellőzte:

Nem szükséges a felmerülő uniós jogértelmezés, mert a jelen per kapcsán a perrel érintett időszakban nincs olyan jogszabályi rendelkezés, amely az Irányelv 1. cikk (2) bekezdésében írtak szerint az Irányelv hatálya alóli kivételt megalapozhatná. Az Irányelv 4. cikk (1) bekezdésével kapcsolatos felperesi érvelés olyan alkotmányossági problémához tartozó kérdés (res iudicata áttörése, a tisztességes eljáráshoz való jog sérelme), melynek megítélése az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozik és mely tekintetében az Alkotmánybíróság már határozott is. Ezen kívül olyan eljárási kérdéseket rögzítő rendelkezések vonatkozásában lenne legfeljebb csak megállapítható a Törvény irányelvbe ütközése, amelyek alkalmazásának hiányában sem volna lehetséges az elbírálendő jogvita érdeme tekintetében más döntést hozni, mint amelyet jelen eljárás keretében a Törvény rendelkezései alapján a bíróság meghozni köteles. A Törvény eljárásjogi rendelkezéseinek értelmezése a nemzeti bíróságok feladata. Maga a Törvény, valamint az annak alapján folyó jelen per is az Irányelv 7. cikk (1) bekezdésében előírt, a (2) bekezdéssel összhangban álló „hatékony eszköz”. Az Irányelv a minimum harmonizáción belül szabad kereteket adott a nemzeti jogalkotásnak, ezért a tagállamok nem kötelesek olyan védelmi rendszert kialakítani, amelyben az érintett fogyasztóknak jelen kell, vagy lehet lenniük, hiszen a fogyasztók jelenléte a közérdekű keresetek esetében az eljárások elhúzódását okozhatja, ami pedig a fogyasztók összességét hátrányosan érintené. Amennyiben az Irányelvbe ütközés okán a Törvény egésze – a felperesi elképzeléseknek megfelelően – a jelen eljárásban nem lenne alkalmazható, úgy a keresetet az alperes perbeli legitimációjának hiányában, vagyis azért kellene a bíróságnak elutasítania, mert a felperes nem a megfelelő alperessel szemben terjesztette elő igényét, a Magyar Állam ugyanis nem alanya a perbeli megállapítással érintett jogviszonynak. A kereset elutasítása sem jelentené azt, hogy ne élne továbbra is a Törvény által megteremtett vélelem, a felperes azt érné el, hogy a vélelem megdöntésére kezében levő eszköz veszne el. A vélelem és az ahhoz kapcsolódó jogkövetkezmények kizárólag a Törvény Alkotmánybíróság általi megsemmisítésével lettek volna elháríthatóak. Sem az Irányelv, sem a hazai jogszabály nem írt elő olyan kötelezettséget, miszerint a felperesnek üzleti titkot kellett volna felfednie. Másfelől sem a Hpt. sem más hazai jogszabály nem minősítette az árazási elveket üzleti titoknak. Az Irányelv 5. cikk (1) bekezdésének megfelelően a jelen perben azt kell vizsgálni, hogy a felperes által írásban alkalmazott szerződési feltételek világosak és érthetőek voltak-e. Nem járhat a fogyasztó sérelmével, ha az egyoldalú szerződésmódosítás jogát tartalmazó egyes szerződési feltételeiket olyan dokumentumba foglalják, amelyet üzleti titokra hivatkozással nem tárnak a fogyasztó elé a szerződéskötéskor. A nemzeti jogi szabályozás nem adott felmentést az Irányelv világosságra és érthetőségre (átláthatóságra) vonatkozó követelménye alól. Az Irányelvben hivatkozott kizárási szabály szerződési feltételekre vonatkozik. A felperes ugyanakkor arra hivatkozott, hogy a szerződési feltétel hiánya alapul jogszabály kötelező rendelkezésén. Egy nem létező szerződési feltétel irányelv hatálya alóli kizárása fogalmilag lehetetlen. A jelen esetben a hiányzó szerződési feltételek hiánya egyebekben nem is olyan jogszabályi rendelkezésen alapul, amely a kizárást megalapozná.

A per tárgyát képező szerződéses feltételek érdemi vizsgálata során az elsőfokú bíróság a Törvény címére és miniszteri indoklására tekintettel a 4. § (1) bekezdésében írt elvek tartalmát a 2/2012. (XII. 10.) PK vélemény (a továbbiakban: PK vélemény), míg az átláthatóság elve tartalmát a PK vélemény és a 2/2014. Polgári jogegységi határozat (a továbbiakban: PJE határozat) indoklásában foglaltak együttes figyelembevételével állapította meg. Rámutatott arra, hogy mivel a Törvényhez fűzött miniszteri indoklás szerint a Kúria joggyakorlatának, jogértelmezésének mindenki számára való kötelezővé tétele volt a cél, ezért a Törvényben foglalt elvek is azzal a jelentéstartalommal kell hogy bírjanak, amelyeket annak a Kúria maga is tulajdonított, ezek pedig a PK vélemény 6. pontjában és az ahhoz fűzött indoklásban írt jelentéstartalmak. Az elsőfokú bíróság figyelemmel volt továbbá arra is, hogy akárcsak egy elvnek való meg nem felelés esetén a szerződéses kikötés tisztességtelen, ezért a további vizsgálat a kereset elbírálása szempontjából már irreleváns.

A kereseti kérelemmel kapcsolatos részletes indokolás körében megjegyezte: a felperes a Törvény 4. § (1) bekezdés f) pontjának való megfelelés körében arra hivatkozott, hogy az Üzletszabályzatai minden időszakban biztosították a lízingbevevő részére a felmondási jogot, azonban a felperes egyik alkalmazási időszakban sem jelölte meg, hogy az Üzletszabályzat mely pontja teljesítette a követelményt. Az elsőfokú bíróság megállapította: a 2005. április 18-án elfogadott és 2006. november 30-ig hatályos I. sz. Üzletszabályzat 2.5.4. pontja, továbbá a 2006. december 1-től 2009. július 15-ig hatályos II-VI. sz. Üzletszabályzatok 2.4.3. pontja tartalmaz olyan rendelkezést, amely vizsgálható a felmondhatóság elve teljesülése tekintetében. A rendelkezések a módosítás el nem fogadására tett írásbeli nyilatkozatot értékelik felmondásként, illetve az azzal egyenértékű kötelező lezárási eseményként, így a nyilatkozat tartalmának a felperes által való kiterjesztő értelmezését jelentik, amely nem lehetséges.

Az elsőfokú bíróság szerint az I-VI. sz. Üzletszabályzatok felmondhatóság elve teljesülése szempontjából vizsgált rendelkezései a Ptk. 200. § (2) bekezdése alapján semmisek, mely azt jelenti, hogy a 2005. április 18. napjától 2009. július 15. napjáig tartó időszakban nincs biztosítva a felmondási jog, így a vélelem hatálya alá tartozó egyik feltétel sem felel meg a felmondhatóság elvének. Ettől függetlenül az elsőfokú bíróság vizsgálta valamennyi, a Törvény hatálya alá tartozó és a per tárgyává tett feltétel vonatkozásában az egyéb elvek érvényesülését is.

Az volt az álláspontja, hogy a felperes Törvény hatálya alá tartozó szerződéses kikötései néhány kivétellel – amikor a tételes meghatározás elve sérül – minden esetben sértik az átláthatóság elvét és többnyire az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvét is.

A tételes meghatározás elvét illetően osztotta a felperes azon érvelését, miszerint az ok-listának ugyan taxatívnak kell lennie, de a pénzügyi intézmény adhat tájékoztató magyarázatot a megjelölt módosítási ok tartalmát illetően. Ezek nem az ok-lista okainak a körét nyitják meg, nem teszik a zárt ok-listát nyitottá, hanem az abban szereplő egy-egy pontra adnak magyarázatot, éppen a világosság és érthetőség szempontját erősítendő. A felmondhatóság elve kapcsán az elsőfokú bíróság a PK véleményből következően tévesnek ítélte az alperes azon álláspontját, miszerint a szerződéses feltételek között abban az esetben is kötelezően szerepelnie kell a lízingbevevőt a lízingbeadó általi szerződésmódosítás esetére

megillető felmondási jognak, ha az a fogyasztót a jogszabály kötelező rendelkezése folytán már a jogszabály alapján megilleti.

Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint nem tartoznak a Törvény hatálya alá a per tárgyát képező Üzletszabályzatok következő szerződéses rendelkezései:

I/1.; I/1. 2.5.1. első mondatát követő szövegrész; II/1. 2.4.1. első mondatát követő szövegrész; II/8. 1/a. sz. melléklet IV.2. pont; II/12. 1/b. sz. melléklet IV.2. pont; I/1. 8.1.13. első két mondata; I/1. 8.1.13. harmadik mondata; I/1. 8.1.13. utolsó mondata; I/1. 8.1.18., kivéve az utolsó francia bekezdés; I/1. 8.1.20.; II/4. 9.1.2.; III/1. 9.1.2.; III/8. 8. sz. melléklet 5.; IV/2. 9.1.2.; VI/4. 9.1.2.; I/1. 8.1.22. utolsó két mondata; II/1. 9.1.6. utolsó mondata; I/1. 10.1.4.; I/1. 11.1.3.; I/1. 1/a. és 1/b. sz. melléklet 6.10.; II/5. 10.1.4.; II/5. 11.1.1.; VI/4. 9.1.3.; I/1. 1/a. és 1/b. sz. melléklet 6.8.; II/1. 5.1.3.; II/1. 5.1.4.; VI/2. 5.1.4.; II/2. 8.1.1.; IV/1. 8.1.1.; V/1. 8.1.1.; VI/3. 8.1.1.; VII/1. 8.1.1.; II/3. 8.1.12.; II/7. 1/a. sz. melléklet IV.1. pont első mondata; II/11. 1/b. sz. melléklet IV.1. pont első mondata; II/9. 1/a. sz. melléklet IV.3.; II/13. 1/b. sz. melléklet IV.3.; III/2. 1/a. sz. melléklet II.3. utolsó mondata; III/5. 1/b. sz. melléklet utolsó mondata; V/1. 1/a. sz. melléklet II.2. negyedik mondata; VI/5. 1/a. és 1/b. sz. melléklet II.3. második mondata; VII/2. 1/a. és 1/b. sz. melléklet II.3. második mondata; VIII/2. 1/a. sz. melléklet II.3. második mondata; VIII/5. 1/b. sz. melléklet II.3. második mondata; III/3. 1/a. sz. melléklet IV/2.; III/6. 1/b. sz. melléklet IV/2.; VIII/3. 1/a. sz. melléklet IV/2.; VIII/6. 1/b. sz. melléklet IV/2.; VI/1. 2.4.3. első két mondata és utolsó előtti mondata; VII/1. 2.4.3. első két mondata és utolsó előtti mondata; VI/1. 2.4.3. harmadik mondata; VII/1. 2.4.3. harmadik mondata; V/1. 1/a. sz. melléklet II.2. második francia bekezdése; VII/1. 8.1.7.3. utolsó mondata; IX/1. 1/a. és 1/b. sz. melléklet I.2. utolsó mondat előtti tizenegy mondata; a kamatfelárra vonatkozó rendelkezéseket kivéve II/6. 1/a. sz. melléklet I.2., II/10. 1/b. sz. melléklet I.2., III/2. 1/a. sz. melléklet I.2., III/4. 1/b. sz. melléklet I.2., V/1. 1/a. és 1/b. sz. melléklet I.2., VI/5. 1/a. és 1/b. sz. melléklet I.2., VII/2. 1/a. és 1/b. sz. melléklet I.2., VIII/1. 1/a. sz. melléklet I.2., VIII/4. 1/b. sz. melléklet I.2., IX/1. 1/a. és 1/b. sz. melléklet I.2.

A felperes fellebbezésében az elsőfokú ítélet keresetet elutasító rendelkezésének részbeni megváltoztatását kérte akként, hogy az ítéltábla állapítsa meg: tisztességesek és érvényesek a kereseti kérelemben szereplő azon általános szerződési feltételek, amelyeket az elsőfokú bíróság a Törvény hatálya alá tartozónak tartott. Előadta, hogy fellebbezésében nem kéri az elsőfokú bíróság megállapításainak felülmérlegelését azon üzletszabályzati rendelkezések vonatkozásában, melyekre irányuló kereseti kérelem az elsőfokú ítélet indokolása szerint azért került elutasításra, mert nem tartoznak a Törvény 4. § (1) bekezdésének hatálya alá. Indítványozta az érdemi döntés meghozatala előtt a kereseti kérelemben és fellebbezésben foglalt indokok alapján a Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásának kezdeményezését (Pp. 155/A. §).

Kiemelte, hogy az előzetes döntéshozatali eljárás a Törvény irányelvkonform értelmezése követelményének teljesülését szolgálja. A Törvény amiatt is Irányelv ellenes, mivel kizárja, hogy a perben a fogyasztó érdekében hivatkozni lehessen a Törvényben nem nevesített tisztességtelenségi okra, és az ez okból következő nyilvánvaló semmisséget a bíróság akár hivatalból is észlelhessen. Álláspontja szerint ezáltal az Irányelv által teljesíteni kívánt fogyasztóvédelmi cél megvalósulása kerül veszélybe. A Magyar Állam perbeli pozíciója nem értelmezhető akként, hogy a fogyasztók védelmében van jelen az eljárásban, miközben a fegyveregyenlőség elvét sértve egyidejűleg éppen a Magyar Állam vonja meg a fogyasztóktól

a lehetőséget ezen eljárásokban jogaik érvényesítésére és perbeli érdekeik képviselésére. A felperes szerint a PJE határozat 2. pontja, valamint azzal összefüggésben a Törvény figyelmen kívül hagyta a Hpt.-nek az árazási elvek rendeltetésére és jogi minősítésére vonatkozó előírásait. Az Irányelv helyes interpretációja az, hogy nem minősülhet tisztességtelennek az egyoldalú szerződésmódosítás, ha az átláthatóság követelménye olyan okból kerül korlátozásra, amely ok közvetlenül jogszabály rendelkezésén, vagyis az árazási elvek nem nyilvános információvá történő minősítésén alapul. Az előzetes döntéshozatali eljárás választ adna arra a kérdésre, hogy az Irányelv 1. cikk (2) bekezdésében foglalt kivételt megállapító szabály kizárólag valamely jogszabályban rögzített kikötés szerződésben történő szerepeltetését vonja-e ki a tisztességtelenség vizsgálata alól, vagy pedig arra az esetre is vonatkozik amikor a jogszabály kógens, vagy diszpozitív előírására figyelemmel elmarad a szerződésben valamely információ feltüntetése.

A felperes álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a kereset tárgyát képező szerződéses kikötéseket – mérlegelési jogkörében eljárva – nem az átlagfogyasztó szemszögéből, nem az átlagfogyasztótól elvárható gondosság, ésszerűség tájékozottság és figyelmesség alapulvételével értelmezte a Törvény 4. § (1) bekezdése szerint, olyan követelményeket hiányolt a vélelem sikeres megdöntéséhez, amelyek csak az egyoldalú szerződésmódosítás bekövetkezése esetén a fogyasztó ellenőrzési joga keretében vizsgálhatóak, nem volt tekintettel arra, hogy a jelen perben a Törvény speciális tárgyi és eljárási szabályai szerint csak az általános szerződési feltételek szintjén volt alátámasztható a szerződési feltételek tisztességessége, így a PK véleményben foglalt, a bíróság által csak egyedi szerződéses ügyletek tekintetében vizsgálható követelmények megvalósulását követelte meg.

Az elsőfokú bíróság döntése érdemben a következők miatt nem helytálló a felperes fellebbezésében kifejtettek szerint:

A Törvény 4. §-ának alkalmazása csak akkor felel meg az Alaptörvény 28. cikke szerinti követelménynek, ha a bíróság a Ptk. és a Hpt. rendelkezéseinek megfelelően értelmezi a Törvényt. A pénzügyi intézmény általános szerződési feltételeinek az egyoldalú szerződésmódosítással összefüggésben történő elemzésekor az általános szerződési feltétel ok-listára vonatkozó rendelkezéseinek tisztességességét kell vizsgálni. Az elsőfokú eljárás során a vélelem megdöntését célzó bizonyítékok előadása során hangsúlyozta a Hpt. időben változó rendelkezésein alapuló differenciált értelmezés fontosságát. Azokban az esetekben amikor a Hpt. eltérést nem engedő módon írja elő egy vagy több, a Törvény 4. §-ában nevesített elv betartását, a követelmény – a jogszabály alapján – az általános szerződési feltétel kötelező tartalmi elemévé vált. Ha a pénzügyi intézmény az egyes (konkrét) jogügyletek esetén figyelmen kívül hagyja a szerződés részévé vált jogszabályi előírásokat, úgy az már nem az általános szerződési feltétel tisztességtelenségét, hanem a pénzügyi intézmény szerződésszegését valósítja meg. Abban az esetben pedig, ha a jogszabály kógens követelményként határozza meg valamely, a Törvény 4. § (1) bekezdésében meghatározott elv teljesítését, a pénzügyi lízingszerződésnek a törvényi előírással ellentétes kikötése a Ptk. 200. § (2) bekezdése szerinti semmisségi okként értékelendő. E különbségtétel azért fontos, mert rávilágít arra, hogy a főszabályként hét konjunktív elemből álló feltételsor adott esetben ennél kevesebb elemből állóvá „zsugorodik”. Nem vehető figyelembe tisztességtelenségi okként valamely elv megsértése akkor, ha az adott általános szerződési feltétel elfogadásakor hatályos kógens jogszabályi rendelkezések az adott követelmény érvényesülése érdekében kifejezetten rendelkeztek. Így például amikor a Hpt. a fogyasztó felmondási jogának vagy a

szimmetria elvének tiszteletben tartását a pénzügyi lízingszerződés kötelező tartalmi elemévé tette, vagy eltérést nem engedő módon előírta az objektivitás vagy a tételes felsorolás elvének a szerződésben való figyelembevételét.

A világos és érthető megfogalmazás elvének tartalmát illetően figyelemmel kell lenni arra, hogy az átlagosan képzett fogyasztótól elvárható volt: tájékozódjon a pénzügyi lízingszerződés egyoldalú módosításával összefüggő indokolt szakmaiságot tükröző kifejezések jelentéséről, szerződéses rendeltetéséről. Az átláthatóság elve szorosan kapcsolódik a világos és érthető megfogalmazás elvéhez. A PK vélemény alapján a pénzügyi intézmény nem adhatott részletekbe menő tájékoztatást olyan jövőbeli – a szerződésben rögzített ok-lista szerinti okok valamelyikét kiváltó – körülményekről, eseményekről, amelyek a pénzügyi intézmény rendes üzleti kockázatának körén kívül esnek. Ebbe a körbe tartoznak az előre nem látható, az ellenérték megállapításánál figyelembe nem vehető, előre nem kalkulálható események. Az átláthatóság elve egyebekben nem csupán a világosság és érthetőség elvéhez kapcsolódik szorosan, de elválaszthatatlan a ténylegesség és arányosság, valamint a szimmetria elvétől is. Figyelemmel kell tehát lenni arra, hogy a Hpt. 2010. január 1. napjától hatályos 210. § (3)-(5) bekezdése egyértelművé teszi, hogy a pénzügyi intézménynek a ténylegesség és arányosság, valamint a szimmetria elvének teljesüléséről nem a pénzügyi lízingszerződésben, hanem a nem nyilvános árazási elvekben kell rendelkeznie. A felperes tehát csak annyiban rendelkezhetett az átláthatóság elvét érintő kérdésekről az általános szerződési feltételekben, amennyiben az adott szabályozási tárgykör nem tartozott az árazási elvekben rendezendő kérdések közé. A Hpt. ugyanis kizárta, hogy a jövőbeli egyoldalú szerződésmódosítás folytán a kamat-, illetve költségnövekedés mértékéről, illetve a változás mértékét meghatározó árazási elvekről magában a fogyasztói pénzügyi lízingszerződésben rendelkezzenek a felek. Az árazási elvek összetett banküzemeltetési szempontjainak az általános szerződési feltételekben való rögzítése szükségképpen megsértette volna a világosság és érthetőség követelményét. Az átláthatóság követelménye mindezekre tekintettel a fogyasztó döntése szempontjából releváns, a pénzügyi intézmény által ismert és egyben nyilvánosnak számító információk közlésére kell, hogy vonatkozzon.

A tételes meghatározás elvét nem sérti, ha az üzletszabályzatban a fogyasztó jobb tájékoztatása érdekében az ok-listában szereplő valamely ok bekövetkezését kiváltó eseményről példálódzó tájékoztatás olvasható, sőt az éppen hogy az érthetőség követelményének teljesülését segíti elő. A fogyasztó tájékozódását, a megkötni tervezett szerződés jobb megértését elősegítő szerződéses kikötés nem lehet tisztességtelen.

A fogyasztót megillető felmondási jog az egyoldalú szerződésmódosításra jogosító általános szerződési feltétel tisztességességének megítélését csak abban az esetben befolyásolja, ha a felmondási jogról a kérdéses időszakban jogszabály kötelező jelleggel nem rendelkezik. A Hpt. 210. § (5) bekezdése már 2009. augusztus 1-től feljogosította a fogyasztót arra, hogy a felmondás hatálybalépése előtti időszakban a fogyasztói pénzügyi lízingszerződést felmondhassa. A Hpt. 2010. január 1-től hatályos 210. §-a pedig a (9) bekezdésben rögzítette, hogy a fogyasztó az egyoldalú szerződésmódosítás hatálybalépése előtt – megismerve annak tartalmát – a szerződést díjmentesen felmondhatta.

A felperes szerint az elsőfokú ítélet valamennyi Üzletszabályzat esetében tévesen állítja a Törvény 4. § (1) bekezdés a)-g) pontjaiban foglalt elvek sérelmét.

Az Üzletszabályzatok egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó rendelkezései kielégítik az egyértelmű és érthető megfogalmazás követelményét, és megfelelnek az elsőfokú ítélet által is hivatkozott PK véleményben foglalt követelményeknek. Az Üzletszabályzatok szóhasználata, az alkalmazott kifejezések szakszerűek, alkalmasak arra, hogy egzakt, félreértésre okot nem adó információt nyújtsanak a fogyasztó számára. Az átlagos ismeretekkel rendelkező fogyasztótól ugyanis a PK vélemény alapján is elvárható, hogy a szerződéskötés során utánanézzon, rákérdezzen a számára nem érthető fogalmak jelentésére, szerepére. Ezzel összefüggésben a felperes eljárását esetenként az egyes szerződések megkötésének folyamatára koncentrálni lehet vizsgálni. Csak egyedi vizsgálattal lenne megállapítható, hogy nem tett eleget a 2009. évi CLXII. törvényben foglalt tájékoztatási kötelezettségének, vagy a Ptk.-ban alapvető szinten szabályozott együttműködési kötelezettségnek. Az Üzletszabályzatokban foglalt általános szerződési feltételek tisztességtelensége azonban önmagában nem vonható kétségbe.

Megfelelnek az Üzletszabályzatok egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó rendelkezései az átláthatóság elvének is. A pénzügyi lízingszerződés, illetve az Üzletszabályzat feltüntette az objektív ok-listát, átláthatóvá tette az ahhoz kapcsolódó esetleges egyoldalú szerződésmódosítás felperes általi közlésének rendjét, a fogyasztót megillető jogokat, így például a felmondási jog gyakorlását, annak feltételeit. A fogyasztói pénzügyi lízingszerződés esetleges, jövőbeli egyoldalú módosításának az elsőfokú ítéletben számon kért mértékét ugyanakkor nem lehetett a szerződéskötéskor meghatározni, és azt az ügyfél tudomására hozni, mivel a szerződés módosításának szükségessége és mértéke több előre látható, olyan jövőbeli esemény függvényében alakult ki, amelyekről a szerződés létrejöttkor a felperesnek sem lehetett tudomása. A PK vélemény is egyértelművé tette, hogy az ok-lista szerinti ok bekövetkezése a pénzügyi intézmény üzleti kockázatán kívüli esemény megtörténtét tételezi fel, amely értelemszerűen nem ismert a szerződéskötés időpontjában.

A tételes meghatározás elve nem sérült azáltal, hogy a kikötés az ok-lista szerinti ok (a pénzügyi intézmény forrásköltségeinek változása, a pénzügyi forrásszerzési lehetőségek változása) megvalósítására alkalmas eseményekre, körülményekre nézve is tájékoztatást ad a fogyasztónak. Miközben az ok-lista kétséget kizáróan tételes felsorolás, addig az egyes okok bekövetkezését előidéző körülményeket illetően a Törvény nem követel meg taxatív listába foglalt tájékoztatást, ez ugyanis lehetetlen elvárás volna.

Az Üzletszabályzatok egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó rendelkezései kielégítik az objektivitás, a szimmetria, a ténylegesség és arányosság követelményét is.

Az alperes fellebbezésében az indokolás tekintetében kérte az elsőfokú ítélet megváltoztatását a következők szerint:

Mellőzendők az elsőfokú ítéletnek a Törvény és az Irányelv összhangjával, továbbá az előzetes döntéshozatali eljárás szükségességének kérdésével, az árazási elvek és a szerződési feltételek körében érvényesülő előírások elemzésével, a Magyar Állam esetleges felelősségének felmerülésével kapcsolatos indokolási elemei (126. oldal utolsó bekezdésétől a 133. oldal első bekezdéséig terjedő rész).

A tételes meghatározás elvének sérelmét jelenti az ok-listában megjelenő bármilyen példálódzó felsorolás (akárcsak az alpontok tekintetében is).

A felmondhatóság elve csak úgy érvényesül, ha a felmondási jogot a szerződés kifejezetten biztosítja a fogyasztók számára.

A felperes valamennyi kereseti kérelme teljes egészében arra tekintettel utasítandó el, hogy a kereseti kérelemben tisztességesnek és érvényesnek minősíteni kért kikötés a maga egészében tisztességtelen és ezért érvénytelen, mellőzendők ezért az elsőfokú ítélet indokolásának a kikötések egyes részei Törvény hatálya alá nem tartozását megállapító rendelkezései.

Amennyiben az utóbbi fellebbezési kérelem nem volna teljesíthető, úgy az elsőfokú ítélet indokolása akként változtatandó meg, hogy a Törvény 4. § (1) bekezdésében foglalt vélelem hatálya alá tartoznak, így érdemben vizsgálándók, és nem felelnek meg a 4. § (1) bekezdésben foglaltak elveknek, tisztességtelenek és érvénytelenek a fellebbezés 5. pontjában megjelölt, költség és díjmelésre feljogosító szerződéses rendelkezések.

Az indokolás mellőzése iránti fellebbezési kérelem körében az alperes kifejtette, hogy az előzetes döntéshozatali eljárásokkal kapcsolatban az elsőfokú bíróság olyan kérdéseket elemez, melyek vonatkozásában vagy már alkotmánybírósági határozat született, vagy jelen eljárásnak nem is képezik tárgyát, és tartalmukat tekintve is megalapozatlanok. Fel sem merülhet a Törvény alkalmazása mellőzésének kérdése, hiszen a felperesnek nincs és nem is lehet a jelen perben olyan igénye, amely az Irányelven alapul, és annak célját szolgálná. Az állam perbeli szerepét pedig az Alkotmánybíróság határozatai egyértelműen tisztázták, így e tekintetben sem merülhet fel kérdés a továbbiakban. Az elsőfokú ítélet megalapozatlanul tesz olyan állításokat, amelyek a Törvény és az uniós jog diszharmóniájára vonatkoznak. Ez azokra a megállapításokra is igaz, ha az ítéleti megállapítás nem egyértelműen állítást fogalmaz meg, de az uniós joggal való szembenállására utal. A jogszabály kötelező rendelkezésének megfelelően meghatározott feltételekkel kapcsolatban semmilyen, az elsőfokú bíróság által említett diszharmónia nem áll fenn. Azt maga ez elsőfokú bíróság is megállapította, hogy a per érdemi kimenetelét ez a kérdés tulajdonképpen nem befolyásolja, miután a perrel érintett időszakban nem voltak olyan normák és a felperes által alkalmazott olyan szerződéses rendelkezések, amelyekre az Irányelv 1. cikk (1) bekezdése utal. Az elsőfokú ítélet azon megállapítása, hogy a Hpt. 210. § (3) bekezdésének árazási elvekre vonatkozó utolsó mondatrésze, valamint a (4) bekezdésének 2010. január 1-től hatályos rendelkezése volt ellentétes az uniós joggal, olyan megállapítás, mely nemhogy megalapozatlan, de túl is terjeszkedik a perben vizsgálendő kérdések keretein. Az, hogy a Törvény 4. § (1) bekezdésében szabályozott elveknek már a szerződés rendelkezéseiben kell érvényesülniük és az a kérdés, hogy a kógens jogszabályok mit írnak elő az árazási elvek vonatkozásában, nem mosható össze. A deviza alapú szerződésekben alkalmazott általános szerződési feltételek tekintetében született ítéletek is alátámasztják, hogy a Törvényben felsorolt elvek a tisztességesség immanens tartalmát képezik, azaz a pénzügyi intézményeknek kezdettől fogva meg kell felelniük ezeknek az elveknek. Az árazási elvek nem a fogyasztóknak szólnak, nem a mellérendeltségen alapuló polgári jogi jogviszonyt szabályozzák. Az elsőfokú ítélet mindazon megállapításai, melyek az árazási elvekkel összefüggésben a Magyar Állam jogalkotó szerepét minősítik, sőt felelősségét vetik fel, megalapozatlanok, és olyan megállapítások, melyek túllépik a jelen perben vizsgálendő kérdések körét.

A tételes meghatározás és a felmondhatóság elve körében előterjesztett alperesi fellebbezési kérelem indokai szerint sérti a tételes meghatározás elvét, hogy az ok-lista egy-egy elem vonatkozásában példálódzó felsorolást tartalmaz. Tipikusan ilyennek mondhatók azok az ok-

lista elemek, amelyek nem definitív meghatározást tartalmaznak. Nem beazonosítható, nem definitív fogalom például a pénzpiaci forrásszerzési lehetőségek változása, a pénzügyi intézmény ugyanis számos esetet e meghatározás körébe vonhat, és az alperes szerint éppen ezt igazolja, hogy ezután példálódzó felsorolást tartalmaz az ok-lista e körben. A felmondhatóság elve vonatkozásában az alperes az elsőfokú eljárás során előterjesztett beadványaiban foglaltakra hivatkozással arra mutatott rá, hogy az elsőfokú ítélet megalapozatlanul állapítja meg, miszerint a felmondási jognak nem kell kötelezően szerepelnie a szerződésben.

A további fellebbezési kérelmét az alperes azzal indokolta, hogy az elsőfokú ítéletében foglaltakkal szemben a hiteldíj-módosítást lehetővé tevő, annak okait, gyakorlását, a vonatkozó eljárást, az ehhez kapcsolódó felmondási jogot stb. szabályozó rendelkezések összessége mint egység tekinthető a kamatemelést, költségemelést, díjemelést lehetővé tevő kikötésnek. Az elsőfokú bíróság megközelítésének elfogadása esetén, ha az általános szerződési feltétel külön alpontban vagy mondatban tartalmazná a hiteldíj-emelésre felhatalmazó rendelkezést és egy másik alpontban vagy mondatban az ok-listát, akkor már maga az ok-lista sem lenne a kikötés része, hiszen a hiteldíj-módosítást szűk értelemben a felhatalmazó rendelkezés teszi lehetővé, az ok-lista már csak annak okait határozza meg. A Törvény is magától a kikötéstől – nem pedig a kikötés mellett vagy közelében található más általános szerződési feltételtől – követeli meg, hogy feleljen meg a 4. § (1) bekezdésben foglalt elveknek. A tisztességtelenség vélelme úgy kerül felállításra, hogy a kikötés tisztességtelen, „tekintettel arra, hogy az nem felel meg” az a)-g) pontban foglalt elveknek. A vélelmet megdönteni is csak annak bizonyításával lehet tehát, hogy magáról a kikötésről kell bizonyítani a hét elvnek való megfelelést. Ha a felhatalmazó mondat lenne csak maga a kikötés, akkor csak ezt az egy mondatot lehetne a hét elv szempontjából vizsgálni, amely nyilvánvalóan értelmetlen. Kikötés alatt az egyoldalú hiteldíj-módosítással kapcsolatos rendelkezések összességét kell érteni és ebben az esetben a vélelem is kiterjed a kikötés egészére. Nem mondható ki például a felmondási jogra vonatkozó rendelkezésekről, hogy azok nem tartoznak a vélelem hatálya alá, a tisztességtelenségi vizsgálat során – éppen a törvény előírásai alapján – mégis figyelembe veendő. Logikai okból sem maradhatnak érvényesek az egyoldalú szerződésmódosítást szabályozó kikötések egyes részei. Az eleve tisztességtelenül, így érvénytelenül kikötött jog ugyanis nem gyakorolható, és nem lehetnek érvényesek az ezen jog gyakorlásának módjára, az erről szóló értesítés mikéntjére, és az értesítés költségeinek viselésére, továbbá a jog gyakorlása esetén a másik fél felmondásának jogára és annak gyakorlására vonatkozó rendelkezések sem, hiszen azok tartalom nélküli, alkalmazásra nem kerülhető kikötések lennének.

Az elsőfokú ítéleti indokolás másodlagosan kért megváltoztatása körében az alperes a fellebbezés 5. pontjában először is arra mutatott rá, hogy az itt felsorolt szerződéses rendelkezések között számos olyan van, amely szövegszerűen nem egyoldalú kamat-, költség- és díjemelésről szól, tartalmát tekintve ugyanakkor a fogyasztóra további terhek áthárítására ad lehetőséget. Nem lehet egyetérteni az elsőfokú ítélet azon megállapításával, mely szerint a mindenkor Hirdetményre utaló költség- és díjmeghatározások ne lennének alkalmasak arra, hogy a felperes ezen keresztül határozza meg a fogyasztóra hátrányosabb költség- és díjjeleket. A Hirdetményt, az abban feltüntetett díjakra is kiterjedően a felperes maga alakíthatja.

A fellebbezésben megjelölt egyes kikötések a következők miatt tartoznak az alperes álláspontja szerint a Törvény hatálya alá:

I/1. 8.1.13. pont: a felmondással kapcsolatban felmerülő költségek áthárítására ad lehetőséget, ráadásul a rendelkezés utolsó mondata még egy addig a fogyasztót nem terhelő különdíj felszámítását is lehetővé teszi.

I/1. 8.1.18. pont: azért egyoldalú kamat-, költség- és díjmódosításra feljogosító rendelkezés, mert a felsorolás példalódzó jellegéből adódóan a felperes bármilyen költséget, díjat átháríthat a fogyasztóra. E ponttal kapcsolatban az elsőfokú bíróságnak is az az álláspontja, hogy annak alapján a felperes olyan költségeket háríthat át a fogyasztóra, amelyek eredetileg nem voltak a szerződés részei. Ez pedig tartalmilag mindenképpen a szerződésben kikötött díjak egyoldalú módosítását, emelését jelenti.

I/1. 8.1.20. pont: a felmerülő összes költség áthárításáról szól és ebbe értelemszerűen beletartozik a megnövelt költségek érvényesítése, áthárítása is.

I/1. 10.1.4. és 11.1.3., valamint 1/a. és 1/b. sz. melléklet 6.10. pontja: a szerződésmódosítási díjat a mindenkori Hirdetményre utalással szabályozza.

II/1. 5.1.3., II/4. 9.1.2., III/1. 9.1.2., III/8. 8. sz. melléklet 5. pont, IV/2. 9.1.2. pont: lehetőséget ad a fogyasztó számára nem átlátható többletterhek áthárítására.

II/2. 8.1.1., IV/1. 8.1.1., V/1. 8.1.1., VI/3. 8.1.1., VII/1. 8.1.1. pont: a mindenkori Hirdetményre utalással határozza meg a fogyasztó által fizetendő díjakat, így lehetőséget ad a felperesnek arra, hogy a fogyasztó fizetési kötelezettségeit ezen keresztül emelje.

II/3. 8.1.12. pont: a késedelmi kamat összegét a mindenkori Hirdetményre utalással határozza meg.

II/5. 10.1.4., és 11.1.1. pont: az előtörlesztési díjat, valamint a szerződésmódosítási díjat a mindenkori Hirdetményre utalással határozza meg, mely lehetőséget ad a felperesnek további terhek fogyasztóra történő áthárítására.

VI/1. 2.4.3. pont első bekezdés utolsó mondata, VII/1. 2.4.3. pont első bekezdés utolsó mondata: a tájékoztatás díjának felszámítására vonatkozó rendelkezés még akkor is a vélelem hatálya alá tartozna, ha a vélelem hatálya alá tartozó kikötés nem az egyoldalú hiteldíj-módosítással kapcsolatos rendelkezések összességét jelentené. E rendelkezés nemcsak új díjtétel bevezetését rögzíti, hanem egyben lehetőséget teremt a felperes számára az adott díj összegének Hirdetményben időről időre tetszés szerinti módosítására. Önmagában is lehetővé teszi a felperes számára a tájékoztatásért fizetendő díj növelését, mivel pedig a növelés lehetséges okai nem kerülnek tételesen meghatározásra, a módosítás lehetséges mértéke nem előre látható és nem ellenőrizhető, a szimmetria nem biztosított, stb., a rendelkezés (ha külön kikötésként vagy a kikötés részeként részlegesen ez értelmezhető) tisztességtelen és ezért érvénytelen.

VI/4. 9.1.3. pont: a monitoring díjra vonatkozó rendelkezés ugyancsak arra ad lehetőséget a felperes számára, hogy ezen a címen olyan költségeket terheljen a fogyasztóra, amelyek korábban nem terheltek, ezért egyoldalú díjmódosításnak minősül. A díj mindenkori Hirdetményre utalással történő meghatározása lehetővé teszi a felperes számára további terhek fogyasztóra való áthárítását.

A felperes fellebbezési ellenkérelme az elsőfokú ítéleti indokolás helybenhagyására irányult.

Az alperes fellebbezési ellenkérelmében a felperes által fellebbezett körben az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte. Kiemelte, hogy a felperes nem hivatkozhat a Törvény alaptörvény-

ellenességére, az Alkotmánybíróság határozatai ugyanis egyértelműen kimondták: a Törvény nem ütközik a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmába, nem sérti sem a jogbiztonságot, sem a tisztességes eljárás elvét. Az alperes álláspontja szerint a fellebbezés nem tartalmaz olyan indokot, amely alapján a jelen eljárásban szükség lenne az előzetes döntéshozatalra. A három konkrét kérdéssel kapcsolatban az elsőfokú bíróság is arra az álláspontra helyezkedett, miszerint ezek körében nincs helye előzetes döntéshozatalnak. A fogyasztó fizetési kötelezettségeinek mértékét ténylegesen befolyásoló adatokat illetően a teljes körű, a jog tartalmára is kiterjedő szabályozás az árazási elvek felfedése nélkül is lehetséges lett volna a szerződéskötéskor (Fővárosi Ítéltábla 5.Pf.21.785/2014/4., 5.Pf.20.235/2015/5/II.). Az átlagos fogyasztó mércéjén keresztül ítélandó meg, hogy valamely szerződéses kikötés megfelel-e az érthető és egyértelmű megfogalmazás elvének. Az átlagos fogyasztó jogi és pénzügyi ismeretekkel minimális mértékben rendelkezik, az ilyen szakkifejezések jelentésével nincs tisztában, szubjektív, egyedi szempontokon alapuló egyéni szükségleteinek kielégítésére törekszik, így gazdasági összefüggéseket nem vizsgál, különösen nem makroökonómiai összefüggéseket. A jogvita eldöntése során nem azt kell vizsgálni, megfelelnek-e az alkalmazásuk idején hatályos törvények tételes rendelkezéseinek a vonatkozó szerződési, illetve üzletszabályzati rendelkezések, hanem azt, hogy tisztességtelen szerződési feltételnek minősülnek-e. Az elsőfokú ítélet helyesen állapította meg, hogy a felperesi szerződési kikötések nem felelnek meg a Törvény 4. § (1) bekezdésében rögzített elveknek.

A Fővárosi Ítéltábla felperesi fellebbezés hiányában nem érintette az elsőfokú bíróság ítéletének a keresetet abban a részében elutasító rendelkezését, amelynek a szerződéses kikötések Törvény hatálya alá nem tartozása volt az indoka [Pp. 228. § (4) bekezdés].

Az ítéltábla elsőként azt vizsgálta, hogy a felperes indítványának megfelelően szükség lehet-e a Bíróság előzetes döntéshozatalára. Az EUMSZ 267. cikkéből és a Pp. 155/A. §-ából következően előzetes döntéshozatal akkor kezdeményezhető, ha az uniós jog értelmezésére az ítélet meghozatalához szükség van, azaz a Bíróság állásfoglalása nélkül a nemzeti bíróság előtt folyó perben érdemi döntés nem hozható. A jelen esetben e feltételek nem állnak fenn, ezért az ítéltábla elutasította a felperes másodfokú eljárásban ismét előterjesztett indítványát. A konkrétan feltett, az Irányelv 4., 5. és 7. cikkét érintő kérdések kapcsán osztja az elsőfokú bíróság előzetes döntéshozatali indítványt elutasító döntésének indokait, melyeket megismételni nem kíván.

A felperes fellebbezése alaptalan, az alperes fellebbezés részben alapos.

Az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg. Az ítéltábla az érdemi döntéssel és a Törvény hatálya alá tartozónak minősített szerződéses kikötések esetében e döntés indokaival is egyetért. A Törvény hatálya alá tartozás vizsgálatának eredményét és indokait illetően azonban csak részben osztja az elsőfokú bíróság jogi álláspontját. A felek másodfokú eljárásban előterjesztett jogi okfejtései közül kizárólag azokra tér ki, amelyek a perbeli jogvita eldöntése szempontjából relevánsak [Pp. 239. §-a folytán alkalmazandó Pp. 221. § (1) bekezdés].

Az ítéltábla a felek fellebbezési kérelmeit – tárgykörük szerint – a következő sorrendben bírálta el:

- 1) az alperes indokolást érintő, az elsőfokú ítélet 126. oldal utolsó bekezdésétől a 133. oldal első bekezdéséig terjedő részének mellőzését kérő fellebbezése,
- 2) a Törvény hatálya alá tartozás hiánya miatti elutasítási indokot a szerződéses kikötések tisztességtelensége okán történő elutasításra megváltoztatni kérő alperesi indokolás elleni fellebbezés,
- 3) a felmondhatóságot és a tételes meghatározás követelményét érintő indokolás elleni alperesi fellebbezés,
- 4) a felperes fellebbezése.

1)

Az ítéltábla kiemeli, hogy a bíróság a Pp. 1. §-ában foglaltak értelmében a per tárgyát képező konkrét jogvitát és nem a felek, vagy képviselőik, illetve a korábban hasonló ügyben eljáró bíróságok közti, a konkrét jogvita szempontjából jelentőséggel nem bíró egyéb jogi vitákat bírálja el. A Pp. 221. § (1) bekezdéséből nem keletkezik a bíróság számára olyan kötelezettség, hogy az ítélet indokolásában a felek konkrét jogvita szempontjából irreleváns, illetve csupán teoretikus jogi érvelésre is kitérjen. A bíróság az ítélete indokolásában nem bocsátkozhat olyan jogi okfejtésekbe, melyek a saját, az indokolásban ugyancsak kifejtett álláspontja szerint az adott jogvita kereteit meghaladják, vagy a 2011. évi CLI. törvény 39. § (1) bekezdése alapján mindenki részére kötelező alkotmánybírósági határozatokban foglalt döntésekkel és indokolással, azok helyességével kapcsolatban kétségeket ébresztenek. Az elsőfokú ítélet alperesi fellebbezés szerint mellőzni kért indokai ebbe a körbe esnek.

Az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy a perrel érintett időszakban nem voltak olyan jogszabályi rendelkezések, és a felperes által alkalmazott olyan szerződéses kikötések, amelyek az Irányelv 1. cikk (2) bekezdése szerinti kivétel körébe tartoztak volna. Ennek ellenére miközben a perben relevanciája nem volt, szükségesnek látta kifejteni a Törvény uniós joggal való szembenállásával, a Magyar Állam alperesi perbeli pozíciójával és az Alkotmánybíróság Törvény kapcsán hozott határozataival, valamint a Hpt.-nek az árazási elveket érintő szabályaival kapcsolatos álláspontját. E jogi okfejtéseknek az ítélet indokolásában a már korábban kifejtettek szerint és önmagában azért sincs helyük, mert a jogi indokolást ellentmondásossá teszik. Az elsőfokú bíróság ugyanis figyelmen kívül hagyta, hogy a Törvény nem az Irányelvet implementálta, hiszen a tisztességtelen szerződéses kikötések általános szintű szabályozását a Ptk. tartalmazza. A Törvény egy speciális tárgykörben, kizárólag az egyoldalú szerződésmódosítási jog kapcsán tartalmaz rendelkezéseket, amelyeken az általános szintű szabályozás valamennyi elemét – adott esetben a Ptk. 209. § (5), majd (6) bekezdésében foglaltakat – már eleve éppen az elsőfokú bíróság által is megállapított azon tény alapján nem lehet számon kérni, hogy a magyar jogban sem a múltban nem volt, sem a jelenben nincs olyan jogszabályi rendelkezés, amely a pénzügyi intézmény egyoldalú szerződésmódosítási jogát kimerítően úgy szabályozná, hogy a felek e kérdésben való megállapodása szükségtelen, vagy a jogszabálytól eltérő megállapodásuk a norma tartalmával helyettesíthető lenne. A Bíróság a felperesek által is hivatkozott C-92/11. számú „RWE” ügyben hozott ítélete 26. pontjában és a C-34/13. számú „Kušionová” ügyben hozott ítéletében az Irányelv 1. cikk (2) bekezdését már értelmezte, és az egyoldalú módosításra feljogosító keret jogszabály ezen értelmezés szerint nem tartozik az 1. cikk (2) bekezdése szerinti kivétel körébe.

Az elsőfokú bíróság részletesen és alapvetően helyesen megindokolta, hogy az előzetes döntéshozatalra a felperesek által indítványozott kérdések kapcsán miért nincs lehetőség. Ebben a körben a Magyar Állam alperesi pozíciójának, annak, hogy az állam a perben milyen minőségben vesz részt, maga sem tulajdonított jelentőséget. Ezzel ellentétesen nem maradhatnak az elsőfokú ítélet indokolásának olyan elemei, amelyekből az következne, hogy az állam perbeli részvétele, annak minősége a felperesi indítványok mikénti elbírálása szempontjából egyébként jelentőséggel bírhatna.

Hasonlóképpen önellentmondó a Hpt. 2010. január 1-től hatályos 210. § (3) és (4) bekezdésének elsőfokú bíróság általi „értékelése” is, ahhoz képest, hogy az Irányelv 5. cikkével kapcsolatos felperesi indítványt azzal az indokolással utasította el, hogy a világos, érthető szabályozás követelménye feltétlen, és az árazási elvekre vonatkozó kógens közhatalmi jellegű jogszabályokra való felperesi hivatkozás alaptalan.

A kifejtett indokok alapján tehát az ítéltábla alaposnak találta az alperes fellebbezését és mellőzi az elsőfokú bíróság ítéletének indokolásából a 126. oldal utolsó bekezdéstől a 133. oldal első bekezdéséig tartó részt.

2)

Mind a felperesi, mind pedig az alperesi fellebbezés szempontjából jelentőséggel bír, hogy mit kell tartalmi szempontból a Törvény hatálya alá tartozó szerződéses kikötésen érteni. A Törvény 4. § (1) bekezdése alapján az olyan kikötést, amely egyoldalú kamat-, díj- vagy költségemelést tesz lehetővé. A fogalom szempontjából az egyoldalúságon és az emelés lehetőségén van a hangsúly. Az egyoldalúság azt jelenti, hogy a szerződési tartalom fogyasztóra hátrányos megváltoztatását ugyan a szerződés alapján, de a szerződéskötés után a lízingbeadó felperes dönti el. Az emelés lehetősége pedig arra utal, hogy a már a szerződésben szabályozott díj- vagy költségáthárítás mint tény nem minősülhet egyoldalú szerződésmódosítási jog biztosításának, feltéve, hogy az áthárított díj, illetve költség a szerződés hatálya alatt a felperes által eldöntött módon nem emelhető, és az adott szerződési feltétel tartalma alapján sem tekinthető lízingdíj emelést lehetővé tevő rendelkezésnek. A per tárgyává tett szerződéses kikötés Törvény hatálya alá tartozásának megállapítását követően válhat szükségessé annak vizsgálata, hogy mely kitételeket kell a szerződéses kikötés részének tekinteni. Ez utóbbiak szintén a Törvény hatálya alá tartoznak, de más megítélés alá esnek, magával a szerződési feltétellel az egész és a rész viszonyában állnak.

Az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy a Törvény hatálya alá tartozó szerződéses kikötések meghatározásakor alapvető jelentősége van a szerződés típusának, vagyis annak, hogy jelen esetben pénzügyi lízingszerződésről van szó. A lízingbeadó a lízingtárgyat a lízingbevevő megbízása alapján abból a célból szerzi meg, hogy azt a lízingbevevő határozott idejű használatába adja úgy, hogy a használatba adással a lízingbevevő viseli a közvetlen terheket, ideértve a fenntartási és amortizációs költségeket is. Ebből következően a szerződés megbízási elemével és a lízingtárgy használatával, tulajdonjogának megszerzésével összefüggő különféle fizetési kötelezettségek szerződés megkötését követő időre szóló pusztán áthárítása – bár a fizetendő díjakat, költségeket emeli – nem minősül a szerződés egyoldalú módosításának. Egyoldalú módosításról azok a szerződéses kikötések szólnak, amelyek a díjakat, költségeket nem pusztán áthárítják, hanem a szerződés hatálya alatt a fogyasztóra áthárított kötelezettségek mértékének emelését is lehetővé teszik. Nem hagyható figyelmen

kívül viszont az sem, hogy a perbeli szerződéses kikötések szerint magával a lízingszerződéssel összefüggésben a fogyasztót nem csak lízingdíj, hanem egyéb díjak (pl. a lízingszerződés módosításának díja) és nem csak a lízingtárgy használatával kapcsolatos költségek, hanem egyéb költségek (pl. jogszabályváltozásnak vagy későbbi jegybanki előírásnak a lízingbeadó részéről történő megfelelés ún. többletköltsége) fizetésének kötelezettsége is terheli. Nem lehet tehát abból kiindulni, hogy ami nem a lízingdíj része, az a lízingszerződés fogalma alapján szükségképpen a lízingbevevő fogyasztót kell, hogy terhelje, és csak díj vagy költség áthárításról van szó. A lízingszerződés fogalmát éppen ezért minden egyes szerződéses kikötés kapcsán szem előtt tartva lehet állást foglalni a Törvény hatálya alá tartozás kérdésében.

Nem annak van továbbá ügyszórántó jelentősége, hogy a feltétel szövegszerúen, nyelvtanilag is a felperes egyoldalú módosítási jogát deklarálja-e, hanem annak, hogy a feltétel alkalmazása – tartalmára tekintettel – a fogyasztó fizetési kötelezettségeinek emelkedését eredményezheti-e. Ennek alapján azok a szerződéses kikötések is a Törvény hatálya alá tartoznak, amelyek szerződésben maradása az egyoldalú módosítást önmagában lehetővé teszi, még akkor is, ha eredetileg az elsőfokú bíróság által a Törvény hatálya alá tartozónak és tisztességtelennek minősített szerződéses kikötéshez is kapcsolódhattak (pl. a mindenkori Hirdetmény alkalmazását előíró bármelyik kikötés).

Lehetnek ezen kívül olyan feltételek is, amelyekből a szerződés megkötésekor még teljesítési kötelezettség nem származott, de utóbb a teljesítési kötelezettség a szerződés hatálya alatt többször is felmerülhetett (pl. a szerződésmódosítással felmerülő közteher és költség, a szerződésmódosítás mindenkori Hirdetmény szerinti díja). Ha a szerződési feltételből az tűnik ki, hogy a különböző alkalmak között a díj, költség vagy kamat a felperes által eldöntött módon emelkedhet, úgy az ilyen szerződéses kikötés is a Törvény hatálya alá tartozik.

A Törvény hatálya alá tartozással kapcsolatos elsőfokú ítéleti indokolás elleni elsődleges alperesi fellebbezéssel érintett körben az ítéltáblának a következő az álláspontja.

A Törvény hatálya alá tartoznak:

- a módosítás hatályosulása körébe tartozó, a módosítási jogosultság tudomásulvételét és a módosított Üzletszabályzat szerződés részévé válását tartalmazó szerződéses kikötések (I/1. 2.5.1. pont első mondatát követő szövegrész, II/1. 2.4.1. pont első mondatát követő szövegrész, II/8. 1/a. sz. melléklet IV.2. pont az utolsó mondatot kivéve, II/12. 1/b. sz. melléklet IV.2. pont az utolsó mondatot kivéve)
- a szerződésmódosítás (előtörlesztés, átütemezés), monitoring mindenkori Hirdetmény szerinti díjára vonatkozó szerződéses kikötések (I/1. 10.1.4. pont, I/1. 11.1.3. pont, I/1. 1/a. és 1/b. sz. melléklet 6.10. pont, II/5. 10.1.4.pont, II/5. 11.1.1. pont az első két mondatot kivéve, VI/4. 9.1.3. pont az első mondatot kivéve, VI/1. 2.4.3. pont harmadik mondata, VII/1. 2.4.3. pont harmadik mondata)
- a lízingbevevő által fizetendő, a lízingszerződés megkötésével, módosításával kapcsolatban felmerült díj mértékét és esedékességét a mindenkori Hirdetményre utalással meghatározó szerződéses kikötés (II/2. 8.1.1. pont első mondata, IV/1. 8.1.1. pont első mondata, V/1. 8.1.1. pont első mondata, VI/3. 8.1.1. pont első mondata, VII/1. 8.1.1. pont első mondata)

- a késedelmi kamat mindenkori hirdetmény szerinti mértékére vonatkozó szerződéses kikötés (II/3. 8.1.12. pont)
- a fogyasztó fizetési késedelme esetén a felperes által a fogyasztónak küldendő felszólítás mindenkori Hirdetmény szerinti díjára vonatkozó szerződéses kikötés (I/1. 8.1.13. pont utolsó mondata)

– az a rendelkezés, miszerint a lízingszerződésben nem szabályozott kérdésekben az Üzletszabályzat módosítása, illetve a mindenkori Hirdetmény irányadó (II/9. 1/a. sz. melléklet IV.3. pont szövegrésze, II/13. 1/b. sz. melléklet IV.3. pont szövegrésze)

- az üzletszabályzat és mellékletei módosításait, a mindenkori Hirdetményt a lízingszerződés részévé, mellékletévé nyilvánító szerződéses kikötés (III/3. 1/a. sz. melléklet IV/2. pont az utolsó két mondatot kivéve, III/6. 1/b. sz. melléklet IV/2. pont az utolsó két mondatot kivéve, VIII/3. 1/a. sz. melléklet IV/2. pont az utolsó két mondatot kivéve, VIII/6. 1/b. sz. melléklet IV/2. pont az utolsó két mondatot kivéve)

Fogalmilag kizárt az elsőfokú bíróság azon álláspontjának helyessége, miszerint ezek a feltételek a továbbiakban az Üzletszabályzat és a Hirdetmény egyoldalú módosítására feljogosító feltétel tisztességtelensége folytán nem alkalmazhatóak. A Törvény hatálya alá nem tartozó, ezért tisztességtelenség sem minősülő szerződési feltétel köti a fogyasztót és a szerződésben marad. A szerződés részét képező ilyen szerződési feltételről nem állítható alappal, hogy alkalmazhatatlan. Azt kell tehát vizsgálni: a felsorolt feltételek szerződésben maradásuk esetén lehetőséget teremtenek-e önmagukban is a díjak, a kamat, illetve a költségek emelésére. Mivel ez a felsorolt szerződéses kikötések mindegyikéről megállapítható, azok a Törvény hatálya alá tartoznak, és a Törvény 4. § (1) bekezdésében foglalt egyik követelménynek sem feleltek meg 2009. július 15-ig, az ezt követő alkalmazási időszakban pedig csak az f) pontban foglalt felmondhatóság követelményét elégítették ki.

- a lízingtárgy vételárának a szerződéskötést követő változására és ennek a szerződésre gyakorolt hatására, valamint a lízingbevevőt mindezek kapcsán megillető elállási jogra vonatkozó szerződéses kikötés (II/1. 5.1.3. pont az (ii) esetre vonatkozó rendelkezéseket kivéve)

E kikötés azért tartozik a Törvény hatálya alá, mert a lízingdíj emelését teszi lehetővé. Tisztességtelen, mert nem elégíti ki a Törvény 4. § (1) bekezdés a) pontja szerinti érthető szabályozás, valamint az e) pontban írt átlátható szabályozás követelményét, ugyanis a fogyasztó nem láthatja előre, milyen okból és mértékben változhat a fizetési kötelezettsége, hiszen a kikötés a felperes szubjektív döntésétől függő lízingdíj emelést is lehetővé tesz.

- a lízingszerződés, illetőleg a biztosítéki szerződés megkötésével, módosításával, végrehajtásával és megszüntetésével kapcsolatban felmerülő összes közteher és költség viseléséről rendelkező szerződéses kikötés (I/1. 8.1.20. pont)

Az itt szabályozott költségek és közterhek nem a lízingtárgy megszerzésével vagy használatával kapcsolatosak, holott közteher tipikusan ebben a körben merülhetne fel. A szerződéskötés (módosítás) önmagában közterhek viselésével nem jár. A lízingszerződéssel, annak megszüntetésével, vagy a biztosítéki szerződéssel kapcsolatos közteher lehet pl. a felperesi társaság mint csak lízingszerződéseket kötő pénzügyi intézmény által fizetendő mindenféle adó, a lízingtárgy harmadik személy részére való elidegenítése kapcsán felmerülő adó, a biztosítéki vételi jog gyakorlásával a felperes által megvásárolt dolog után fizetendő vagyónátruházási illeték is. A közterhek mellett a szerződéses kikötés költségeket is áthárít anélkül, hogy definiálná, mit ért a költség fogalma alatt. A szerződéskötéssel kapcsolatos

költség lehet a felperes által igénybe vett ügyvéd munkadíja is. A felperes számára az üzleti hasznot a lízingdíj van hivatva biztosítani. Az olyan szerződéses kikötés, amely e haszon növelését lehetővé teszi, tartalma alapján a lízingdíj egyoldalú módosítását lehetővé tevő szerződési feltételként értékelendő. A szerződéses kikötés tisztességtelen, mert a fogyasztó nem láthatja előre, hogyan változnak a fizetési kötelezettségei a szerződés hatálya alatt, és a változás mértékét sem képes ellenőrizni [Törvény 4. § (1) bekezdés a) és e) pontjaiban foglalt követelményeknek való megfelelés hiánya].

– a lízingtárgy vonatkozásában a lízingbeadónál bármilyen címen felmerülő költségek és ráfordítások fogyasztóra történő áthárítását tartalmazó szerződéses kikötés (I/1. 8.1.18. pont) E szerződéses kikötés Törvény hatálya alá tartozásának megítélésakor először is arra a kérdésre kell választ adni, miként minősítendő az olyan szerződéses rendelkezés, amelynek tartalmát kibontó példák között költségek áthárítását és a díjak, valamint költségek egyoldalú emelését egyaránt lehetővé tevő esetek is szerepelnek. A jelen ún. inverz közérdekű perben a Ptk. 207. § (3) bekezdése szerint a (2) bekezdésben foglalt, a fogyasztó számára kedvezőbb tartalmat elfogadó értelmezési elv nem alkalmazható. Ebből következően nem állapítható meg, hogy a szerződéses kikötés kizárólag a lízingtárgy megszerzésével vagy használatával kapcsolatos közvetlen terhek áthárításáról szólna. Ha pedig – mint ahogyan azt az utolsó példa is mutatja – új, a felperest megillető díj bevezetését és későbbi emelését is lehetővé teszi, akkor a szerződéses kikötés a Törvény hatálya alá tartozik. Az adott példán keresztül a saját maga által kidolgozott, az első mondatban megfogalmazott tartalmat a felperes autentikus módon értelmezte is, és kinyilvánította, hogy e rendelkezés alapján bevezethet a szerződéskötés után egy új, rendszeresen fizetendő díjat, valamint a „méltányos összegben” való meghatározásán keresztül azt emelheti is. A szerződéses kikötés a Törvény 4. § (1) bekezdésében írt egyik követelményt sem elégíti ki, és különösen sérti a világos és érthető megfogalmazás követelményét [4. § (1) bekezdés a) pont], mert nem állapítható meg, melyek a lízingtárgy vonatkozásában a lízingbeadónál bármilyen címen felmerülő költségek és ráfordítások.

Részben tartozik a Törvény hatálya alá:

– a lízingszerződés, illetőleg a biztosítéki szerződés megkötésével, módosításával, végrehajtásával és megszüntetésével kapcsolatban felmerülő összes közteher és költség (közte a devizanem váltással felmerülő költség), valamint a lízingszerződéssel, a lízingtárgyakkal, biztosítéki szerződésekkel kapcsolatos adó, illeték, engedélyezési költség és egyéb költség, vagy hatóság által kivetett fizetési kötelezettség fogyasztóra történő áthárítását tartalmazó szerződéses kikötés (II/4. 9.1.2. pont, III/1. 9.1.2. pont az utolsó két mondatot kivéve, III/8. 8. sz. melléklet 5. pont, IV/2. 9.1.2. pont az utolsó három mondatot kivéve, VI/4. 9.1.2. pont az utolsó három mondatot kivéve)

A szerződéses kikötéseknek az a része, amely szerint a lízingbevevőt terheli a lízingtárgyakkal kapcsolatos adó, illeték, engedélyezési költség és egyéb költség (különösen ingatlanadó és építményadó, beleértve az utólag kifizetendő közterheket és a levonható adók vagy támogatások elvesztését), vagy hatóság által kivetett fizetési kötelezettség – ide értve különösen a tulajdonátruházásokkal kapcsolatban felmerülő költségeket, a lízingtárgy után fizetendő közterheket, illetékeket és díjakat, továbbá az ingatlan-nyilvántartási eljárások díjait, a tulajdonátruházás alkalmával keletkező költségeket és közterheket –, nem tartozik a Törvény hatálya alá, hiszen a lízingtárgy megszerzésével, illetve használatával kapcsolatos

költségeket hárít át. A III/1. 9.1.2. pont utolsó két mondata, a IV/2. 9.1.2. és a IV/4. 9.1.2. pont utolsó három mondata is pusztán költséget hárít át, azért nem tartozik a Törvény hatálya alá. A szerződéses kikötések azon része viszont, amely a lízingszerződéssel és a biztosítéki szerződésekkel összefüggésben rendelkezik közterhek és költségek áthárításáról, a lízing fogalmából kiindulva a Törvény hatálya alá tartozik, mert a felperes döntésétől függő fizetési kötelezettség emelést tesz lehetővé. Vonatkozik ez a devizanem váltással felmerülő költségre is, mivel a rendelkezésre álló adatok alapján a költség felmerülése a lízingbeadó döntésének következménye is lehet. E szerződéses kikötések tisztességtelenek, mert a fogyasztó nem láthatja előre a költségei emelkedésének okait, mechanizmusát, mértékét és ellenőrizni sem tudja azt. A Törvény 4. § (1) bekezdése szerinti követelmények közül lényegében egyik sem teljesül.

Alapos az alperes fellebbezése a tekintetben is, miszerint az elsőfokú bíróság tévesen állapította meg, hogy a módosítással kapcsolatos értesítésre, eljárási rendre, a fogyasztót megillető jogokra – így a felmondás jogára – vonatkozó szerződési feltételek nem tartoznak a Törvény hatálya alá. Ezek bár önmagukban nem tesznek lehetővé díj-, kamat- és költségemelést, de az utóbbit megalapozó szerződéses kikötéshez kapcsolódó olyan járulékos jellegű szabályok, amelyeket a módosítási jogra vonatkozó szerződéses kikötés részének kell tekinteni. A Törvény 11. § (2) és (3) bekezdéseiből az következik, hogy a bíróság a 4. § (1) bekezdése szerinti követelmények mindegyikének megfelelő, vagy azok bármelyikének meg nem felelő szerződéses kikötésről állapítja meg, hogy érvényes vagy utasítja el a keresetet. A Törvény 4. § (1) bekezdésében foglalt követelmények kivétel nélkül tartalmi követelmények, tehát a szerződéses kikötés részét kell, hogy képezzék, különállásuk, pusztán bizonyíték szerepük kizárt. Hiányuk, mint tartalmi hiányosság, és a követelmények bármelyikének való meg nem felelésük mint tartalmi hiba egyaránt a szerződéses kikötés a Törvény 4. § (2) bekezdésében kimondott semmisségéhez vezet. Miután a Törvény 4. § (1) bekezdésének különböző alpontjai az egyoldalú szerződésmódosítási jogra vonatkozó szerződéses kikötés érvényességéhez szükséges tartalmi elemeket rögzítik, nem helytálló az elsőfokú bíróság azon álláspontra, hogy ezek között lehetnének olyanok is, amelyek nem tartoznak a Törvény hatálya alá. Az egyes követelményeket teljesítő kitételekről vagy szerződéses feltételekről a jelen perben a Törvény 11. §-ából következően a keresetnek helyt adó döntés nem hozható, ezek tisztességtelensége önállóan nem vizsgálható. A bíróság ugyanis az egyoldalú módosítás jogát biztosító szerződéses kikötésről, nem pedig a részét képező egyes kitételekről dönt.

Az egyoldalú szerződésmódosításról szóló szerződéses kikötések részét képezi, így a Törvény hatálya alá tartozik:

- a továbbhárított, megnövekedett költségekkel kapcsolatos értesítési kötelezettséget, illetőleg a költségek vállalása vagy nem vállalása esetére a lízingbevevő jogait megállapító rendelkezés (I/1. 8.1.22. pont utolsó két mondata, II/1. 9.1.6. pont utolsó mondata)
- a szerződésmódosítás ügyfelekkel való közlésére és a szerződés felmondására vonatkozó feltételeket tartalmazó rendelkezés (VI/1. 2.4.3. pont első két mondata és utolsó előtti mondata, VII/1. 2.4.3. pont első két mondata és utolsó előtti mondata)
- vis maior okából történő módosítás esetére a PSZÁF egyidejű tájékoztatása mellett vállalt nyilvánosságra hozatali kötelezettségre vonatkozó rendelkezés (VII/1. 8.1.7.3. pont utolsó mondata).

Az elsődleges alperesi fellebbezéssel érintett további szerződéses kikötések vonatkozásában az ítéltábla egyetért az elsőfokú bíróság azon álláspontjával, miszerint azok nem tartoznak a Törvény hatálya alá.

3)

A felperes a felmondási jogot szabályozó kikötést kizárólag a VI/1. 2.4.3. pont és a VII/1. 2.4.3. pont szerinti szerződéses kikötések esetén tette a per tárgyává. Az elsőfokú bíróság felperesi kereset és hivatkozás nélkül vizsgálta a 2005. április 18-án elfogadott és 2006. november 30-ig hatályos I. sz. Üzletszabályzat 2.5.4., valamint a 2006. december 1-től 2009. július 15-ig hatályos II-VI. sz. Üzletszabályzat 2.4.3. pontjait, és arra a megállapításra jutott, miszerint ezek a rendelkezések a Ptk. 200. § (2) bekezdése alapján semmisek, tehát az érintett időszakban a vélelem hatálya alá tartozó egyik szerződéses kikötés sem felelt meg a felmondhatóság elvének. Valójában tényszerűen helyes az a megállapítás, hogy az e pontokba foglalt rendelkezések az elnevezés ellenére, tartalmuk alapján nem a fogyasztót megillető, szabadon gyakorolható felmondási jogról szólnak. A felperes tehát éppen azon időszakban (2009. július 15-től) biztosította csak a rendkívüli felmondás lehetőségét, amely időszakra azzal érvelt, hogy a Hpt. 2009. augusztus 1-től hatályos rendelkezése folytán a felmondási jog szerződésben való szabályozása szükségtelen volt. Előtte viszont nem illette meg a fogyasztót sem a Hpt., sem a felperes által alkalmazott Üzletszabályzatok alapján rendkívüli felmondási jog, amely valamennyi, az ítéltábla által a Törvény hatálya alá tartozónak nyilvánított szerződéses kikötés vonatkozásában önmagában a szerződéses kikötések tisztességtelenségét eredményezi. A felperes az ítélet elleni fellebbezésében külön nem tért ki arra az elsőfokú ítéleti ténymegállapításra, hogy 2009. július 15. napja előtt a felmondás lehetősége a szerződési feltételeiben nem volt biztosítva, az Üzletszabályzatok 2.5.4. és 2.4.3. pontjai ugyanis nem felmondási jogot szabályoztak.

Mindezekből következően az alperesi fellebbezés ebben a körben annyiban alapos, hogy a felmondás jogára vonatkozó szerződéses rendelkezés a per tárgyát képező szerződéses kikötés része, amelyet a jelen perben a felperes – amikor e jogot a fogyasztó számára biztosította – a per tárgyává is tett. A 2009. augusztus 1-től kezdődő alkalmazási időszakban pedig a fogyasztót az őt a jogszabály (Hpt.) alapján megillető joga tartalmáról megfelelően tájékoztatta is. Az tehát a jelen perben irreleváns, teoretikus kérdés, hogy erre a tájékoztatásra szükség volt-e, hiszen tényszerűen megtörtént.

A tételes meghatározás elvét illetően alaptalan az alperes fellebbezése, mivel a jelen perben nem tett olyan megállapítást az elsőfokú bíróság, hogy a tételes meghatározás elvét a per tárgyát képező bármelyik szerződéses kikötés kapcsán a példálódzó felsorolás is kielégítené. Csupán ítélete indokolásának általános részében elvi jelleggel utalt ennek a lehetőségére. Az ítéltábla osztja az elsőfokú bíróság álláspontját abban, hogy pusztán a példálódzó felsorolás még önmagában nem teszi a szerződéses kikötést a tételesség hiányában tisztességtelenné. A megítélés ugyanis attól függ: a korábbi tételesen szabályozott ok-lista magyarázata vagy annak nyílttá tétele-e a példák felsorolása.

4)

A felperes fellebbezését az ítéltábla, egyetértve az elsőfokú bíróság ítéletének megismételni nem kívánt helyes indokaival [Pp. 254. § (3) bekezdés], teljes egészében alaptalannak találta és csak kiegészítő jelleggel mutat rá a következőkre:

Kizárólag abban az esetben lehet jelentősége a felperes egyéb jogszabályok alkalmazhatóságával és erre tekintettel a követelmények egy részének kizárásával, illetve korlátozott tartalmával kapcsolatos álláspontjának, ha a Törvény 4. § (1) bekezdés a) és e) pontjaival, ezen követelmények tartalmával kapcsolatos érvelése is helytálló. Az egyértelmű, érthető és átlátható meghatározás elve megvalósulásának hiánya csak tisztességtelenség okán eredményez semmisséget. A felperes által megjelölt egyéb érvénytelenségi okoknak, illetve szerződésszegési jogkövetkezményeknek tehát az említett követelmények megvalósulásának hiányában semmiféle relevanciája nem lehet.

A Törvény 4. § (1) bekezdésének alkalmazása során azért kell alapvetően a Törvény miniszteri indokolásából kiindulni, mert a követelmények valamelyikének hiányára a Törvény 4. § (1) bekezdés alpontjait megjelölve szükséges rámutatni, még hozzá azon tartalomra tekintettel, amit a Törvény miniszteri indokolása szerint az egyes alpontoknak tulajdonítani kell. Az elsőfokú bíróság által irányadónak tekintett PK véleményéhez és PJE határozathoz képest a tartalmi különbség mindössze annyi, hogy a Törvény szerint a 4. § (1) bekezdés e) pontjában foglalt átláthatóság a fogyasztó általi, a jog gyakorlása esetére irányadó ellenőrizhetőséget jelenti, míg a Kúria jogi aktusai szerint e követelménynek a része a változás mértékének és mechanizmusának leírása is, amely viszont a Törvény miniszteri indokolása szerint az a) pontban szabályozott érthetőség körében értékelendő.

A felperes fellebbezésében tényszerűen nem vonta kétségbe annak az elsőfokú ítéleti indoknak a helyességét, hogy az Üzletszabályzatai egyoldalú szerződésmódosítási jogra vonatkozó kikötései a változás mértékét és a módosítás mechanizmusát nem tartalmazzák. Az árazási elveit nem hozta nyilvánosságra és az általa meghatározott ok-listában előre nem látható körülményeket is szerepeltetett, így a fogyasztók nem voltak képesek a szerződéskötéskor felismerni az ok-listában megjelölt és a szerződéskötést követően bekövetkező körülményváltozásból eredő többletkötelezettségek keletkezésének indokait, e kötelezettségek változásának mechanizmusát, valamint annak lehetséges mértékét. A fogyasztók az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó szerződéses kikötés jogszerű alkalmazását sem tudták ellenőrizni. A felperesi érvelés tehát lényegében arra irányult: felülírhatják-e a világos, érthető és átlátható szerződéses szabályozással kapcsolatban kialakított követelményeket az árazási elvekkel kapcsolatos törvényes érdekei, valamint az előre nem látható eseményekre alapozott módosítási joga. Az a felperesi álláspont, amely szerint a változás mértékének és mechanizmusának szerződéses szabályozása nem követelmény, és csak a joggyakorlás szerződésszerűsége kérhető számon, ellentétes a Bíróság gyakorlatával („RWE” ügyben hozott ítélet 51-54. pontja), az érvénytelenség jogintézményével és azzal a ténnyel is, hogy amit a szerződés nem rendez, annak szerződésszerűsége sem ellenőrizhető.

Bár a felperes hivatkozott az általa a per tárgyává tett szerződéses feltételek érvényességének elbírálása során a Törvény 4. § (1) bekezdésében foglaltak mellett irányadó további jogszabályokra (Hpt. és Ptk.), azt azonban figyelmen kívül hagyta, hogy ez utóbbi jogszabályokat is az uniós joggal összhangban kell értelmezni. A Hpt. 2004. május 1-től 2009. július 31-ig hatályban volt 210. § (3) bekezdése az egyoldalú szerződésmódosítási jog egyértelmű és részletes szabályozását, a Ptk. 209. § (4) bekezdése pedig 2009. május 22. napjától a szerződési feltételek világos és érthető megfogalmazását is kifejezetten előírta. E

jogszabályi rendelkezésekre tekintettel az Irányelv 5. cikkében foglalt követelményen – az „RWE” ügyben hozott ítélete 58. pontja szerint – mindig is a Bíróság „Kásler” ügyben, „Invitel” ügyben és „RWE” ügyben hozott ítéleteiben írtakat kellett, vagy kellett volna helyes jogalkalmazás mellett érteni. Nincs ellentétben a PJE határozat az „RWE” ügyben hozott ítélet 51-54. pontjaiban foglaltakkal, hiszen a Kúria a „Kásler” ügyben hozott ítélet átláthatósággal kapcsolatos megállapításainak „megfelelő”, nem pedig analóg alkalmazását írta elő.

Helyesen állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy a Hpt. 210. § (4) és (5) bekezdése alapján az árazási elvekkel kapcsolatban a Felügyelettel szemben teljesítendő elvárások nem helyettesíthetik a felperes polgári jogi jogviszonyaiban a fogyasztókkal mint szerződő partnerekkel szembeni követelmények betartását.

Helyes az a megállapítása is, miszerint a felperes által alkalmazott Üzletszabályzatok egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó kikötései egyik időszakban sem elégitették ki az átláthatóság és többnyire a világos, érthető szerződéses szabályozás követelményét.

Az ítéltábla szerint az egyoldalú szerződésmódosítási jog tartalmát a polgári jog általános elveinek megfelelően a felek mellérendeltségéből és egyenjogúságából kiindulva kell a szerződésben meghatározni. Ez a követelmény pedig akkor teljesül, ha a jog deklarálása mellett a szerződés teljes körűen szabályozza a jog gyakorlásának módját, okait és feltételeit, vagyis a felperes által meghozandó döntés tartalmi kereteit is. Az ilyen szerződéses szabályozás hiányában a felek jogviszonya elveszíti a mellérendeltségen alapuló polgári jogi jellegét, és az alá-fölérendeltségen alapuló jogviszonyokra jellemző tetszőleges, önkényes és számon sem kérhető, ellenőrizhetetlen joggyakorlást tesz lehetővé. A hiányos szerződési rendelkezés nem lehet érthető, egyértelmű és átlátható. Ha pedig a szerződéses kikötés nem egyértelmű, nem felelhet meg a tételes meghatározás és az objektivitás követelményének sem. A szerződésmódosítás mechanizmusának leírása nélkül nem érvényesülhet a ténylegesség, arányosság és a szimmetria követelménye. A polgári jogban az egyoldalú szerződésmódosítás, mint hatalmasság csak szerződéses alapokon állhat, azaz nem értelmezhető a bírói úton vagy jogszabállyal történő szerződésmódosítás alternatívájaként. Az egyik szerződő fél ugyanis nem jogosíthatja fel magát arra, hogy lényeges és jogos érdekeinek a szerződéskötés után bekövetkezett körülmény miatti sérelmét a másik fél esetleg szintén súlyos érdeksérelmének elmélyítésével hárítsa el.

A felperes álláspontjától eltérően az árazási elvek felfedése nélkül is lehetséges lett volna a szerződéskötéskor a fenti értelemben vett teljes körű, a jog tartalmára is kiterjedő szabályozás a fogyasztó fizetési kötelezettségeinek mértékét ténylegesen befolyásoló okokat illetően. Ehhez arra lett volna szükség, hogy a kamat-, díj-, valamint költségemelés okait a szerződés eltérően rendezze, hiszen ezek a fizetési kötelezettségek nem, vagy nem teljesen ugyanazon körülményektől függenek. Szükség lett volna a felperes olyan kötelezettségvállalására, hogy az egyoldalú szerződésmódosítási jog gyakorlásakor annak okát, valamint a változás mértékét a fogyasztóval közli, és az ok-listában szereplő körülmények esetleg ellentétes irányú változása esetén azok összhatását és az emelés mértékét is megjelöli. Kötelezettséget vállal továbbá arra, hogy ezt meghaladó mértékben a fogyasztó fizetési kötelezettségeit nem növeli. Döntéséről kellő időben, a ténylegesen és reálisan is gyakorolható felmondási jog

lehetőségének felkínálásával a szerződő partnereit tájékoztatja. Kötelezettséget vállal továbbá arra, hogy a fogyasztók hátrányára ily módon gyakorolható módosítás jogát az ok-listában foglalt körülmények kedvező változása esetén a fogyasztó javára ugyanígy érvényesíti.

A Fővárosi Ítéltábla mindezekre tekintettel a Pp. 253. § (2) bekezdése szerint helybenhagyta az elsőfokú bíróság ítéletének fellebbezett rendelkezését, fellebbezett indokait pedig részben megváltoztatta, illetőleg mellőzte.

A másodfokú perköltségről a Pp. 81. § (1) bekezdése alapján rendelkezett. A felperes által fizetendő ügyvédi munkadíjat a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 2. § (1) és (2) bekezdése, 3. § (3), (5) bekezdése, 4/A. § (1) bekezdése szerint – a ténylegesen elvégzett ügyvédi tevékenységhez igazodóan és azt is figyelembe véve, hogy az alperest képviselő ügyvéd megbízási díja és költségtérítése két különböző perorvoslati eljárásra együttesen került kikötésre az ügyvédi megbízási szerződésben – 635.000 forintban állapította meg, mely az áfát is tartalmazza. Az alperes illetékmentessége folytán le nem rótt 8.000 forint fellebbezési illeték viseléséről az 1990. évi XCIII. törvény 74. § (3) bekezdése folytán alkalmazandó 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdése és 14. §-a alapján rendelkezett.

Budapest, 2015. március 24.

Dr. Czukorné dr. Farsang Judit s.k.
a tanács elnöke

Dr. Magosi Szilvia s.k.
előadó bíró

Dr. Pintér Mária s.k.
bíró

A kiadmány hitelül: